

Джаиддин
Хусейн

А ТАМЫ
СЁЗЮ

Джаубалань, Хусей

**АТАМЫ
СЁЗЮ**

КЪРАЧАЙ-ЧЕРКЕС
КНТАБ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ЧЕРКЕССК — 1968

АЛ СЕЗ

Багъалы окъуучу! Бу сен къодунъа алгъан китаб факмулу джаш джазыучу Джаубаланы Хусейни биринчи китабчыгъыды.

Ол сени кесини назмулары бла «Алчыла», «Джарыкъ джолда», «Шохлукъ» деген китаблада, газетде къууандыра тургъанды.

Бюгюн а аны джазгъанларын бу китабда окъургъа амалынъ барды. Аланы окъуб бошасанъ, келюнге келген затны авторуна неда китабха къыйыны киргенлени бирине билдириринъи излейбиз.

Китабны джазгъан джаш 1936 джыл Тёбен Тебердиде туугъанды. Орта школдан сора, Ташкентде аскер школну бошаб, Самаркандда къуалукъ этгенди. Бусагъатда джаш джазыучу «Ленинни байрагъы» газетни редакциясында ишлейди.

Хусей литературагъа кёб болмай киргенди, алкъынчы джашды, ол себебден биз андан кюн сайын чемерлигин ёсдюрююн излейбиз, иги поэт болуб, къарачаи литературада кесин танытыр деб да ышанабыз.

Издательство.

ЛЕНИННЪЕ

Белгилиди сени атынъ
Саулай джерге,
Барад ишинъ, тутхан затынъ
Таймай ёрге.

Айтхан сезюнъ чыракъ болуб
Джолубузда,
Сыйлы атынъ байракъ болуб
Къолубузда,

Насыб урлукъ орнатханбыз,
Есер кибик,
Коммунизмге джол тутханбыз,
Джигер кибик.

Биз ачханбыз атом ёмюр,
Тамашала,
Атом кюч бла ишлеб темир
«Алашала».

Ракетабыз барыб Ангъа
Болду кьонакъ,
Элтди анъа бизден сауъга —
Чёгюч, Оракъ.

Биз космосха, таурухдача,
Салдыкъ джолла,
Атом кюч бла бузну чача
Ледоколла.

Биз кьошабыз бар-бирине
Теньизлени,
Кьууат салыб бетлеринс.
Кьум тюзлени

Биз бурабыз мелхум битгс;
Сабанлагъа,
Джетишебиз сен юретген
Хорламлагъа.

Сенсе элтген аллыбызгъа,
Кьол узата,
Оноу этген барыбызгъа
Сыйлы ата.

ПАРТИЯБЫЗГЪА

С ен туугъанса,
Къаджыкъмазча, талмазча,
Тюзлюк ючюн кюрешде,
Сен кючлюсе,
Къадамача, налмазча,
Къолунъ тутхан хар ишде.

Джуртубузда
Патчахлыкъны чачханса,
Къоратханса тюбю бла,
Сен халкъынъа
Джарыкъ джашау ачханса
Рахатлыкъны кюню бла.

Къарнаш этиб
Джуртда болгъан миллетни,
Юретесе шохлукъда,
Табдыргъанса
Берекетни, хурметни,
Халкъ джашарча токълукъда,

Сенсе бизни,
Ана кибик, къолунъда,
Къучагъынъда ёсдюрген,
Кюнден-кюннъе
Ленинизмни джолунда
Насыблагъа ётдюрген.

Сенсе бизге
Коммунизмни ачхычы,
Билим, кюч да къатлатхан,
Урунууда
Хорламланы бачхычы,
Хаман ёрге атлатхан.

Джер киймезча
Къазауатны къарасын,
Халкъ кёрмезча такъырлыкъ,
Уруш къайгъы
Емюрлюкге къорасын
Деб, излейсе мамырлыкъ.

Сенсе бизни
Насыб, джашау чархыбыз,
Меллумлукъгъа бурулгъан,
Ма анъады
Къууанчыбыз, харсыбыз
Таулу тойда урулгъан.

Биз, бегите
Джуртубузда къарыуну,
Таба насыб юлюшню.
Байрамлайбыз
Джарыкъ джолда барыуну —
Коммунизмге джюрюшню.

Хар оноуунъ,
Алдан-алгъа атлата,
Бирден ала аякъны,
Хорламладан
Етдюрлюкбюз, джашната,
Сен тутдургъан байракъны.

ШОХЛУКЪ

(Джыр)

Т аза иннетли
Къарнаш миллетле
Уруна шохлукъда,
Джуртум келбетли,
Заман хурметли —
Джашайбыз токълукъда.

Припеви:

Къууанч киргенди,
Насыб синъенди
Таулань тарына,
Джырлайд джюрегим.

Тыптыла, тенъим,
Шохлукъну джырына.

Есдюре иште,
Алгъа джюрюште
Джуртуму байлыгъын,
Ленинчи джолда
Тутабыз къолда
Насыбны байрагъын.

Припеви.

Къартлыкъда таулу,
Джашаб махтаулу —
Зауукъду ёмюрю,
Тёлюню джолу
Къууанчдан толу—
Насыбды кёрюрю.

Припеви:

Тюз джолда барыу
Береги къарыу
Хорламла алыргъа,
Илму джашнауу,
Мелхум джашауу
Тамалын салыргъа.

КЮН БЛА КЪАР

(Басня)

Къар, бир тюзню агъарта,
Джайылгъанды кёллениб,
Сууукълукъну джарата,
Тубанлагъа бёлениб.

— Мен да чыммакъ джанама:
Джарыкълыгъым боллукъду,
Джерге кьууат салама,
Кюн а — меннѐ зорлукъду.

Таякъларын кериб, ол
Тау артындан чыкъмасын,

Джарыгына бериб джол,
Мени таба сукъмасын.

Менме Джерни кючлерик:
Джарыгъым бар, кючюм бар! —
Дейди, тюрлю джекириб,
Бауур салыб тюзге, къар.

Узунуна сойланыб,
Алай айта тургъанлай,
Айтханына ойланыб,
Башын кёкге бургъанлай.

Тау башлары къызарыб,
Джарыкъ чыгыб келеди,
Алтын кибик, дуу джанъан
Кюн джартыны кёреди.

— Саулай чыгыб къалгъынчы,
Джабайым да мен башын, —
Деб тебеди къар ачы,
Тюйюб кёзюм эм къашын.

Булутлары юрюлюб,
Къозгъалдыла кесекге,
Сууукъ джел бла сюрюлюб,
Барадыла тюз кёкге.

Боран өте, чулгъаныб,
Джыйылдыла бир джерге.
Кюн, алагъа чамланыб,
Джол салады тик ёрге.

Джылтырады ол кюлюб,
Таякълары джандыла,
Булутчукъла титилиб,
Тауусулуб къалдыла.

Джарыкъ кюн а акъырын
Чууакъ кёкге ёрледи,
Къар да, келиб ахыры,
Эриб-эриб тебреди.

* * *

Капитализм, къорай тебреб.
Кесин джюгеннъе урса да,
«Сууукъ урушну» чархлары
Дыгалас этиб бурса да,

Дун-дунияны джарыта,
Рахатлыкъ ёмюр бегийди,
Капитализмни тамалы ўа,
Тамам къар кибик, эрийди

НАСЫБ ЮЧЮН

А ртыкълыкыгъа, эскиликге
Къаршчы къобуб,
Джанъы джашау ачар ючюн,
Башчы болуб,

Ленин болду насыб ючюн:
Кюреш этген,
Джуртубузну оноунда
Кенъеш этген.

Ме болуб джашар кибик,
Халкъ ичинде,
Ленин ачды джанъы джуртну
Джер юсюнде.

Хорлам ала дун-дуняда
Иши аны,
Ол болгъанды ишчи халкъны
Джаны, къаны.

Олду этген къарнашлага
Хар миллетни,
Олду салгъан джуртумдагъы
Бу хурметни.

Ленин сау́ду ёмюрлюкге
Ичибизде,
Оноу этед ма бюгюн да
Ишибизде.

ТУУГЪАН ДЖЕРИМ

К өкюрөгке сыйынмайын кыуанчым,
Джетгенича ийнакъларгъа кыулачым.
Тансыкълайма эртденнъиде джерими.
Шоркъа сууну джагъасында элими.

Ма бу эди деген кибик керегим.
Кѣлтюрюлюб кыуанады джюрегим,
Кыуанч джылыу хар джигиме ѳтеди,
Джурт айбатлыкъ джаш кѣлюме джетеди.

Алтын, кюмюш таякъларын ойнзта,
Минъи-Тауу джаякъларын джалата.
Кюн, ышара, тау башлагъа тиеди,
Туугъан джуртум окъа чебген кисди.

Чал тѣпбеле, кѣзюў-кѣзюў ышара,
Кюн кѣзюнде ойнайдыла агъара,
Мен суююнуб бу сейирге къарайма,
Таў башланы кѣалерим бла тарайма.

Ма, Къобан да джагъаларын талайды.
Къаяланы дорданларын джалайды,
Сора джардан ёхдемлениб чынъайды.
Секиртмеде кѣмюклениб къѣйнайды.

Кюн тубюнде джашнайдыла байлыкъла,
Кѣз алдайла гокга ханслы джайлыкъла,
Тегерегим джасаннъанды наратдан,
Сыртла, тюзле толубдула къуўатдан.

Нюрге бѣлеб бу кѣрюниъен чеклени,
Алааматды Къарачайны эртдени!
Быллай келбет хар къалайгъа джараша,
Ариўдукъгъа къошулады тамаша.

Туўгъан элим, кюн таякъла джарыта.
Акъ юйлерин къалалача къарата,
Къобан суўну къаты къысыб къѣйшуна,
Эркелетиб ашырады джолуна.

Ол тарлада ойнатады шоркъасын,
Толкъунланыб къайырады джалкъасын.

Ашыгъады сабанлагъа кирирге,
Ехдемлигин несине берирге.

Эх, сейирди туугъан джерим — Къарачай,
Къанат битиб, Минъи-Таугъа чыгъарча,
Тамашады туугъан джерим — Къарачай,
Джаш джюрекден джанъы джырла джазарча!

ХОРЛАМ БАЙРАКЪ

Д жылтыра, джашна, Кызыл байракъ,
Кюн тийгенча дун-дунягъа,
Джылтыра, джашна, хорлам чыракъ,
Кючюнъю таныта джаулагъа.

Сен джерде, сууда, хауда да
Бизни кюуандыраса, кюч бериб,
Бизге кеслерин ургъанла да
Эс ташлайдыла, сени керюб.

Сени кюолдан тюшюрмез юцион,
Джау отну ёшюн бла джабханбыз,
Хорлам келтире сени кючюнъ,
Биз насыб джашауну табханбыз.

Джурт ючюн тѣкген кѣаныбыздан
Уруш отлада боялгѣанса,
Ма аны ючюн джаныбыздан
Башха кѣрмезча болалгѣанса.

Кѣадамадан, кѣурчдан да кючлюдю
Сени ѣмюрлюкге тутхан кѣол,
Джолланы барындан да тюздю
Бизни коммунизмге элтген джол.

Джылтыра, джашна, Кѣзыл байракъ,
Кюн тийгенча дун-дуниягѣа,
Джылтыра, джашна, хорлам чыракъ,
Кючюнѣю таныта джаулагѣа!

*Корнелия
Алба*

АТАМЫ СЕЗЮ

Емюрлени узагъына
Гас болмагъан ана тил,
Артыкълыкъны тузагъына
Бой салмагъан ана тил,
Залим кючю эм байлыгъы
Алгъа ургъан ана тил,
Миллетми кюн джарыгъы
Болуб тургъан ана тил...

Кѣбдю сени бизни джолгъа
Тюзетиучю сѣзлеринъ,
Тырмашыугъа, ариу халгъа
Юретиучю сѣзлеринъ,

Кёбдю сени джюрегими
Джылытыўчу сёзлеринь,
Чыракъ болуб, джаш кёлюмю
Джарытыўчу сёзлеринь.

* * *

Тюз атлаўда ышанчымды
Балдан татлы ата сёз,
Къарыў берген таянчымды
Ашхы шартлы ата сёз.
Джагъылады туўра джаўча
Джюреклеге ата сёз,
Сыйы бла, Минъи-Таўча,
Мийикледи ата сёз

Таў халкъымы сыйыи-сырын
Кёрюўченме мен анда,
Заманланы узун джырын
Эштиўченме мен анда.
Джумушакълыкъ эм сабырлыкъ
Таныўчанма мен анда,
Джаш башыма акъыл урукъ
Табыўчанма мен анда.

Адетлени эм игисни
Алгъа элтген сёздю ол,
Адамлыкъны тюз юлгюсюн

Кюзю этген сѣзю ол.
Таш джюрекни бек джумушакъ
Этиб турган сѣзю ол.
Джаньылама деб, башлаб ушакъ,
Хыртха урган сѣзю ол.

Мугурлукъну, такъырлыкъны
Къоратады, ол джетсе,
Таукелликни, джарыкълыкъны
Орнатады, ол джетсе.
Кѣл басаса, кюч табаса,
Къынылыкъда ол джетсе,
Уялгъандан тил къзбаса,
Айыб салыб ол джетсе...

Ол, акъылны баш къылыгыны
Джыйышдыра бизге деб,
Хар бир джигин, хар бир чыгын
Къурашдыра бизге деб,
Бир туудукъдан бир туудукъга
Джол салгъанды ъмюрге,
Тюз иннетни сый урукъга
Саплагъанды ъмюрге.

Аны бу кѣб ашхылыгыны
Биз билмейбиз бир-бирде,
Езге сѣзден башхалыгыны

Эскермейбиз бир-бирде.
Ата сѣзге тынъыларгъа
Онъсунмайбыз бир-бирде,
Магъанасын анъыларгъа
Турсунмайбыз бир-бирде.

Бу затланы кесимде да
Эслегенме кѣб кере,
Ата сѣзню, эсимдеди,
Кюсегенме кѣб кере.
Айтылгъанны эсге алмай,
Чагъылгъанма кѣб кере,
Ата сѣзге къулакъ салмай,
Джанъылгъанма кѣб кере.

Бу кемликле мындан ары
Болмасала сюеме,
Джашауумда халатларым
Къалмасала сюеме.
Ата сѣзню ол себебден
Энди аслам сюеме, —
Айтырымы джаш джюрекден
Ачыкъ айтсам сюеме.

* * *

Халкъны сеннѣ тюз айтхамын
Джашатыргъа тырмаш сен,
Халкъ акъылны бай сабанын

Джашнатыргъа тырмаш сен.
Ашхы сѣзню сый урлукъгъа
Сакъллатыргъа тырмаш сен,
Аны энтда бир туудукъгъа
Атлатыргъа тырмаш сен

Ата сѣзге эс бѣлмеген
Дюргенлеча болмайыкъ,
Тюз айтыу ну терс джанына
Сюргенлеча болмайыкъ.
Бетден-бетге къарашайыкъ,
Кенъешейик керек кюн,
Бир акъылда джарашайыкъ,
Келишейик керек кюн.

Талпыгъаныгъа болсун къанат,
Айт кѣлдегин, джолдашым!
Тюзлюк иште болсун шагъат,
Айт кѣлдегин, джолдашым!
Гентиресем, болсун дагъан,
Айт сѣзюнъю, джолдашым!
Аурусам а, болсун дарман,
Айт сѣзюнъю, джолдашым!

Алай'а бил, мени сенден
Бир тилерим боллукъду,
Джюрегими теренинден
Бир излерим боллукъду:

Эки бетли кукалыгъынъ,
Къызбайлыгъынъ болмасын,
Магъанасыз джаншакълыгъынъ,
Субайлыгъынъ болмасын.

Ата сѣзню сабырлыгъы
Болсун айтхан сѣзюнде,
Аны кючю, тазалыгъы
Турсун айтхан сѣзюнде!
Ата сѣзню къатылыгъы
Болсун айтхан сѣзюнде,
Аны ашхы шартлылыгъы
Турсун айтхан сѣзюнде!

РАХАТЛЫКЪ

Бегир ючюн джер юсюнде
Рахатлыкъ кыла
Айтсын сёзюн джер джюзюнде
Хар ана, бала.

Къазауатны къара кюнюн
Кёрмезча халкъла,
Мамырлыкъны хурмет ишин,
Хар адам, джакъла!

Джерде насыб орнатылсын,
Джашнасын чагъа,
Емюрлюкге къоратылсын
Къазауат къаугъа!

Этда, этда айтадыла
Инсанла былай,
Тюзлюк ишни джакълайдыла
Миллетле саулай.

Халкъда барды артыкълыкъны
Болдурмаз амал,
Олду бюгюн рахатлыкъны
Сакълагъан тамал!

СЮЕМЕ АДЕТИБИЗНИ

Джаман сюеме таўлу адетни,
Таўлуну кирсиз иннетин,
Таза сакълайды ёхдем миллетим
Адетде улуу хурметин:

Джаман сюеме юйню тёрюнде
Уллуғъа орун бергенни,
Адамлыкъ сыйны бизни ёмюрде
Неден да оньлу кёргенни.

Джаман сюеме, акъыл юретиб,
Акгала этген ушакъны,
Бизде адетча, чомартлыкъ этиб,
Сыйласам келген къонакъны.

Джаман сюеме элде ныгышда
Къолларын тутсам къартланы,
Къууанчлы тойда эштсем алгышда
Излеми саулай халкъланы.

Джаман сюеме, кимге болса да,
Барыб мамматлыкъ этерге,
Джолда джолоучу тюбеб къалса да,
Болушсам джюгон элтирге.

Джаман сюеме, аллына барыб,
Онъсузгъа дагъан болургъа,
Таулу къызчыкъны къслундан алыб,
Сау бол деб, суусаб тогъургъа.

Джаман сюеме, тенъле, джууукъла
Бир-бирин кере келселе,
Тынчыкъ-эсенлик соруб, ийнакълаб,
Келиб ююме кирселе.

Джаман сюеме таулу адетни,
Таулуну кирсиз иннетни.
Таза сакълайды едем миллетим
Адетде улуу хурметни.

ДЖЕРДЕДИ ТУУГЪАНЫ

Кѣкдю кѣушну бек сѣйгени:
Чыкѣса аны кенѣине,
Садакѣ кибик, терк джюзгени
Джетиученди кѣлюне.

Кѣк берсе да ѣтгюр кѣушха
Учар кибик амалны,
Джер тюлмюдю ма ол затха
Салыб тургѣан тамалны!

Эркин кѣкню бек сѣйсе да,
Джердед кѣушну туугѣаны,
Ерге чыгѣа тебресе да.
Джер болады дагѣаны.

Ма аллайып, халкъды бизде
Къарыу берген адамгъа,
Хар кимни да ишибизде
Джетдириучю хорламгъа.

БУРУШ-СЫРТЫНДА

Кюн акъырын тау артындан къарайды,
Ойнатады кез къамата таягъын,
Тау башланы джалкъаларын тарайды,
Эркелетиб хар бирини джаягъын.

Эртденнѣ чыкъ, налмаз кирик, джылтырай,
Сыртны хансы чайкъалады тенъизлей.
Аязчыкъда кѣз алдарча къалтырай,
Гокга хансла джашнайдыла кюйюзлей.

Сынты элни чалкъы тутхан джашлары
Дюрю алыб барадыла, кериле,
Белкъау-белкъау кенъ сыртланы башларын
Джасайдыла джассы-джассы дюрюле.

Эртденнѣ чыкъ джагъыу болуб джюрюшге,
Чалкъыла да джююлдейле къаджыкъмай,
Хар чалкъычы кызыу кириб эришге,
Кёрюнмейди ишлемеген ашыкъмай.

Джаш да, къарт да, ара малгъа аш эте,
Чалкъы сабха салгъандыла къарыуу,
Билекледе синъирлени «таш» эте,
Ёсдюресле иш къоратыб барыуу.

Чыкъ тамчыла къуругъанлай дюрюде,
Тохдамагъан бирча чалкъы тауушха,
Сырт башындан чыгъа келиб, эртденде
Къошулады, къонъурауу, бир башха.

Бу макъам а — таулу кызы ийнары,
Эштиледи дырын джыйгъан джеринден,
Келген болур чалкъычыны кыйнары:
Биягъындай башлагъанды теренден.

Чалкъычы да ышарады, булгъаб баш,
Джыйыны бла чалкъы тарта, эрише,
Тау сыртында ийнар айтса къаракъаш,
Чалкъы таууш эжиу кибик келише.

ИЙНЕК САУУУЧУГЪА

Тейри жарыкъ белги бериб,
Танъ атады,
Тау джайлыкъ да, сыртын кериб,
Кенъ джатады.

Тау тёпбеле талпыйдыла
Кёкге-кёкге,
Чегетле да къалкъыйдыла
Бетден-бетге.

Мал ферма уа уяниъанды
Бу заманда,
Малчы азыкъ крайнагъанды
Къош къазанда.

Кѣз джетдире сагъатына,
Эслеб танъны,
Сюрюүчю да стауатына
Бурду малыны.

Хазыр этиб челеклени
Сауарына,
Насий чабды ийнеклени
Алларына.

Ийнеклери таныйдыла
Аны кенъден,
Анъа джете, мычыйдыла
Бары бирден...

Малчылыкъны кенъ жоюна
Тюзелирча,
Ийнеклери джоругъуна
Юренирча,

Ол малына ненча кере
Ханс чалгъанды,
Тойгъанларын биле, кѣре,
Къууаннъанды!

Кемизчиги болса малыны,
Сакълаб къатын,

Ненча кере бакъгъанд аны
Джигер къатын!

Ийнек къозлар кечеледе,
Баўда джата,
Ненча тургъанд габдешледе,
Суўукъ тарта!

Ол, къагъанакъ бузоўлагъа
Къараб энчи,
Ненчаларын къошханд малгъа, —
Бир эскерчи!

Ма, кюн кёзюн къаратады
Уясындан,
Мал ферманы агъартады
Туўрасындан.

Сюеледи Насий толу
Челеги бла,
Кюн ойнайды сютню джылы
Кёмюгю бла.

Бу эртден да аны хорлам
Эртденнди,
Урунуўда хорлам атлам
Этгениди.

Ийнек сауҕһан эгечими
Джигерлиги,
Малчылыкда иш бичими,
Чемерлиги

Назмучуну джыр кюзгюсю
Бола келсин,
Джигерликни хар юлгюсю
Къанат керсин,

Хар махтауу келсин джетиб
Назму къылга,
Хорлам макъам барсын ётюб
Джылдан-джылга!

БИЯГЪЫНЛАЙ

Биягъынлай,
Джелле чал башын тарай,
Булутлары
Бир къона да, бир къача,
Кёк арадан
Саулай джуртума къарай,
Минъи-Тау да
Агъарады, нюр чача.

Биягъынлай,
Кёкде тау къушла ойнай,
Аяз къагъа,
Чегет булчукъ чайкъала,

Етгюр Къобан
Къая тарлада къайнай,
Кѣз алдайла
Секиртмеде шоркъала.

Биягъынлай,
Джюрек къууанчдан тола,
Тау сыртлада
Эштиiedi орайда,
Тѣгерегинъ
Тюрлю тауушдан тола,
Таш, агъач да
Джыр айтады былайда.

ТАУЛУ КЪЫЗГЪА

Тау джуртуму
Ариулугъу — халларында,
Наратланы
Субайлыгъы — санларында,
Дугъумланы
Къаралыгъы — кёзлеринде,
Булбул джырыны
Татлылыгъы — сёзлеринде.

Къобан сууну
Тазалыгъы — иннетинде,
Джашил джазыны
Айбатлыгъы — нюр бетинде.

Кюн таякны

Джылылыгы — къарамынъда,

Джаш кёлюмю

Джарыкъ этген саламынъда...

Таулу кызчыкъ,

Сенсе мени кёз джубанчым,

Джюрегиме

Сыйынмагъан кёб кзууанчым.

Таулу кызчыкъ,

Сен тураса джырларымда,

Биргемесе

Кюнлеримде, джылларымда.

«ДУҰ ДЖАННЪАН»

”**М**ени кибик дуу джаннъан,
Сау кечеге нюр салгъан
Джокъду кёкде бир джулдуз.
Юлгюлюдю джашнаум,
Бек уллуду махдаум,
Боллукъ тюлме чырт мутхуз». —

Деб бир джулдуз огъартын,
Тыш къарамын, къууатын
Махдаб, джерге къарады.
Бир аздан а, толгъан ай
Туурасына чыкъгъанлай,
Андан келбет къорады.

* * *

Хар кимден да нгиме,
Хар неде да юлгюме,
Деб махданма, джанъыла,
Халкъда сенден онълула,
Акъыллыла, уллула
Болгъанын да анъыла.

СЕН А...

Д жарыкъ айым деб айтмайма мен санъа:
Мутхуз болуб чыгыуъчанды ол танъа.
Сен а мени джашаууму нюрюсе,
Кече, кюн да джарытыуъчу кюнюсе.

Джашил джазым деб айтмайма мен санъа:
Ол келеди бизге кесек заманъа.
Сен а хаман джашнагъандай тураса.
Джюрегими къаны болуб ураса.

Джулдузумса деб айтмайма мен санъа:
Узакъ болуб, джылыуъ тѣкмейд ол джаннъа.
Сен а мени тау элимде джашайса,
Кѣрген сайын джылыуъ бериб башлайса.

Гокга хансым деб айтмайма мен санъа:
Мууал болуб, ол джетеди аманнъа.
Сен а, джаннъа тин бернучю къаракъаш,
Кёрюнесе хар кюн сайын джашдан-джаш.

Къарылгъачым деб айтмайма мен санъа:
Ол къанатла берелмейди инсаннъа.
Сен а меннъе эм багъалы нёгерсе,
Насыбыма учундургъан джёнъерсе.

КЕРГЕН ЭДИМ

Джазгы кюнле хурмет теге,
Къарылгъашчыкъ кайтыб келди.
Уячыгы болгъан джерге
Бек ашыгыб, талпыб кирди.

Артха турду, илгенненча,
Кёрюб аны оюлгъанын,
Мыдахсынды, билдиргенча,
Джюрегини кыиналгъанын...

Тюз санайса, къарылгъашчыкъ,
Юй чачыу ну сен да терсге,
Къазауатны кыйын-ачы
Затларын да салдынъ эсге.

Кѣрген эдим, сени кибик,
Бир ананы ёкюннѣенин,
Бомба чачхан юй аллында
Къыйылашыб сюелгенин.

ДЖАЗНЫ ДЖЫРЫ

Д жаз келгенди, келбет сала таулагъа,
Къанат бере джюрек этген джырлагъа.
Сейир кюле джетгендиле кюсеген джанна —
Джырларыкъма джазны джырын, ариуум, санъа.

Джаз келтирди биргесине кёб джубанч,
Кёкде ойнай, джыр айтады къарылгъач,
Бурма башлы балийчик да акъ чагъыб саулай,
Кюнню нюрю тегюлгенди, джер башын аулай.

Быллай хурмет татыгъанча джериме,
Къууанч салдынь сен да мени кёлюме:
Керген сайын джюрек къылгъа тийиб башлайса,
Джазда туугъан татлы джыргъа кириб джашайса.

Етселе да булбул джырлы ашхамла.
Эсде кьалыб, ала берген макъамла,
Боллукъдула, джашау кибик, багъалы манъа —
Джырларыкъма джазны джырын, ариуум, санъа.

ДЖЫРЧЫ

Къачда, кыышда
Къобан суула, таркыйыб,
Сабыр-сабыр
Къатлагъанча джолларын,
Джаз келсе уа,
Шоркъаларын кенъ джайыб,
Чабышханча,
Тыялмайын алларын,
Джырчыны да,
Болуб аллай кёзюуу,
Кёб турса да,
Таб басалмай тиекден,

Бир-бирледе
Сёзлерини тизиую
Шоркѡ болуб
Чыгъадыла джюрекден.

СЕН КЪЫЙНАЛМА

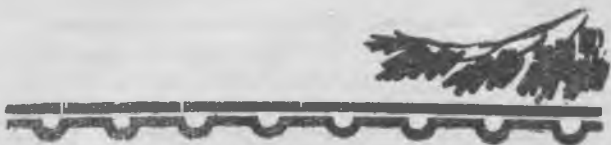
„С акъларыкъма суймекликни джюрекде», —
Деген эдинъ, мени джолгъа ашыра.
Турналагъа къарагъаненъ сен кекде,
Кѣзге ургъан джыламукъну джашыра.

«Майна, кетиб барадыла»... — дегененъ,
Ызларындан къарай эдинъ, кѣз алмай,
«Сен да кетдинъ»... — деб къолунъу бергененъ,
Джунчугъандан айтыргъа сѣз табалмай...

Барсала да ол гурнала узакъгъа,
Сен къыйналма, ала энтда къайтырла,
Тау джуртлагъа учуб келиб къонакъгъа.
«Джаз келди!» деб, къууанч хапар айтырла

Ала кирик, мен да, ыгыыб джолума,
Джаз башында сенинъе кыайтыб келирме,
Ариуцугъум, энтда сени кьолунъа
Джанкьозладан джопбу этиб берирме,

Къачла кетиб, кёб келсе да джаз алай,
Джол табарма, джаным, сени кёрюрге,
Кёзлеринъде джиламукъча, тазалай
Сакъларыкъма суймекликни ёмюрге!

ЧАЛКЪЫЧЫКЪ

Билек кючюм, хайда къайна,
Сыртда, тюзде чалкы чала,
Къурч чалкычыкъ, къолда ойна,
Дюрюлени джассы сала.

Билек кючюм, ишге берил,
Джаш къанымда кызыу джюрюб,
Къурч чалкычыкъ, хайда керил,
Тау сыртланы хансын джюлюб.

Билек кючюм, къатдыр синъир,
Сыртда, тюзде чалкы тарта,
Къурч чалкычыкъ, эртден, инъир
Сал дюрюле къарта-къарта.

СЮЙГЕНЧИГИМ

(Арабчадан)

Э х, сабийчик болуб а
Бир кьалыр эди,
Сюйгенчигим бешикге
Бир салыр эди.

Джан аўрутуб, ол меннъе
Бир кьарар эди,
Эркелетиб, чачымы
Бир тарар эди.

Джылы кьолу бетиме
Бир джетер эди,

Джыласам а, кёэюмю
Ба әтер әди.

Ол заманда кбуру да
Мен джылар әдим,
Ах, алай бла насыбны
Бир сынар әдим.

АНАМ

Сени кѳолунѳу джылыѳу
Джетгени сайын этимо,
Мен сѳйген аѳуз тылпыѳунѳ
Ургѳаны сайын бетиме,
Анам, джаным,
Джюрек кѳуѳанчдан толады.

Бир-бирде узакѳ джолумдан
Ашыгѳыб ѳйге кѳайтханлай,
Кѳаты кѳучакѳлаб бойнумдан,
Татлы сѳзюнѳю айтханлай,
Анам, джаным,
Джюрек кѳуѳанчдан толады.

Къууаныб дайым кюнюнъе,
Аны зауукълу ашырсанъ,
Джетгеним ючюн кѣлюнъе,
Кѣзюме къараб ышарсанъ,
Анам, джаным.
Джюрек къууанчдан толады.

БУЛБУЛ

(Джыр)

Тереземи тубюнде
Бурма къайын терекчик,
Есюмюне къууана,
Кийди джашил кѣлекчик.

Кюнде ала белчиги
Кѣз алдайды джылтырай,
Ав да джелчик ургъанлай,
Тѣпбечиги къалтырай.

Эртден сайын башына
Булбул келиб къонады,

Джырла антыб башласа,
Джюрек сейир болады.

Мен да, анъа къошулуб,
Джыргъа эжиу салама,
Джюрек къылда согъаргъа
Макъамларын алама.

Джазны сейир эртдени
Къууанч салды келюме,
Булбул айтхан макъамла
Къанат джая элиме.

ДЖЕЛ БЛА БАҰ

(Э. Капиевден)

Орамланы сибире,
Кёкде букъу ийире.
Къармай болгъан тешикни,
Къагъа хар бир эшикни,

Джел джетгенди бир элге.
Ол, кирелмей юйлеге,
Баўла таба айланыб,
Тилегенди джалыныб:

-- Баўчукъ, джаным, эшик ач.
Бичен, садам къуяйым,

Турма былай джаланъач,
Къышха азыкъ джыяйым.

Бу сёзлени тюз кёрюб;
Бау эшигин ачханды,
Джел а, анъа терк кириб,
Болгъанчыгъын чачханды.

АЙХАЙ...

Къызчыкъ, бюгюн
Къараб сени кѣзюнъе,
Бир тынъыла
Дерик эдим сѣзюме.
Айхай, сѣзюм
Джюрегинъе джарамай,
Андан сора
Бурулуб да къарамай,
Онъсунмайын
Къояса деб къоркъама,
Муратымы
Ояса деб къоркъама.

ДЖОЛ ТАБАРСА

О юм этиб, къаджыкъмайын кюрешсенъ,
Бир бюртюгюнъ минъ бюртюк да болады,
Урлукъ салыб, ариу къараб ёсдюрсенъ,
Къачда юйюнъ берекетден толады.

Аны кибик, тюз иннетни урлугъун
Сен кюрешсенъ халкъ ичинде салыргъа.
Джашауунъда джол табарса, джолдашым,
Игиликден улуу битим алыргъа.

ЭСИМДЕСЕ

(Джыр).

Гокга ханс чакъса талада,
Белениб джазны нюрюне,
Эсима тюшюб къаласа,
Андан да ариу кѣрюне.

Джарыта саулай кечени,
Ай чыкъса кѣкню тѣрюне,
Эсима тюшюб къаласа,
Андан да джарыкъ кѣрюне.

Джашнаса кюнде тау нызы,
Кѣлекге ата тюбюне,

Эсима тюшюб къаласа,
Андан да субай кѣрюне

Къарасам, джюрек къууаныб,
Мен джазны чууакъ кѣрюне,
Эсима тюшюб къаласа,
Андан да таза кѣрюне.

КЪАЧДА

Алтын чачха бѐлене,
Чегет кийим тешеди,
Чапырагъы тюбюне
Дженъил-дженъил тюшеди.

Къалын терек бурмала
Джукъа-джукъа кѐрюнюб,
Къыбла таба турнала
Барадыла юрюлюб.

Хансла къатыб саргъала,
Сыртла къаудан болдула,
Сууукъ джерден къаргъала
Бери келиб къондула.

Къулакъ суула, шоркъала
Лахорларын тыйдыла,
Тау ауушла, аркъала
Джанъы кърны джыйдыла.

Кюн, джылыу суз джарыта.
Бек ашыгыш батады,
Къырау, сыртны агъарта.
Къышдан хапар айтады.

КЪОБАНЫМ

Туугъан джуртумда таула кьойнундам
ТЧыгъаса, шоркъа кьайната,
Ехдем Къобаным, джарла бойнундан
Чынъайса, толкъун ойната.

Джохар чегетли къая таракъла
Кёкде булутну тарайла,
Ехдем Къобаным, джашил наратла
Чайкъалыб сенинъе къарайла.

Туууб ёсгенме айбат джагъанъда,
Талпына джашау кёрюрге,
Ехдем Къобаным, сабий джылладан
Суйгенме сени ёмюрге.

Чыныгъа, ойнай таза шоркъанъда,
Бойнунъда джыя джанкъозла,
Ёхдем Къобаным, сени джагъанъда
Ашырдым джайла өм джазла.

Ана сют кибик, джюрек дарманым,
Къууат бересе саныма,
Ёхдем Къобаным, суйген Къобаным,
Синъенсе саулай къаныма.

ЭРТДЕНБЛА

Тау артындан ышарыб,
Кюн элиме тиеди,
Джохар чегет, нюр алыб,
Бизге суююм тегеди.

Сыртда дженъил аязчыкъ
Ушакъ-ушакъ кьагдады,
Джим -джылтыраб, хансдан чыкъ
Тамчы-тамчы агъады.

Тау джайлыкъны кьойнунда
Таулу малын багдады,
Кьой суююу алында
Кёбден сыртны джабады.

Эки джаны ёзенни —
Джити къая таракъла,
Алдайдыла кёзлени
Бирча субай наратла.

Андан ары мийикде,
Къар таулагъа джууукъда,
Отлайдыла кийикле
Эртден чарсда, сууукъда.

Къууанады, солуйду
Эртденъиде тегерек,
Эркин-эркин тогъуйду
Тау хауаны кёкюрек.

БЕЛЕУЮТЛЮК

Б ачхабызда ит бурун
Бишди тамам кызарыб,
Юзеригинъ келеди
Од затчыкъны узалыб.

Ариулукъгъа бир джукъ да
Тень болмазча — алайды,
Айхай, аны ашаргъа
Къуру тышы джарайды...

Тюбейдиле халкъда да
Туура аллай адамла,
Теньлешдириб къарасанъ,
Ит бурунча болгъанла;

Сукъланаса алада
Ариу́лукъгъа, сюекге,
Иннет джанын алсанъ а —
Тийишмейле капекге.

КЪЫЗНЫ ДЖУУАБЫ

Термилеме, къаракъаш,
Эки ала кёзюнъе», —
Деб турмачы, иги джаш,
Ийнанмайма сёзюнъе:

Кёзлерими суйгенча,
Суймей эсенъ кесими,
Билдиреме, джигит, сен
Бош къыйнайса кесинъи.

«Сени субай санчыгъынъ
Тамал болду сезимге», —
Деб кюймесин джюрегинъ,
Мен суймейме безирге:

Сюймей мени кесими,
Сюйсенъ субай санымы,
Мен салама эсинъе —
Джан джылытмаз джанынъы.

СЕЙИР ТАЎЛА

Тенъ кърнашла
Буз кьоюнлу,
Чыммакъбашла
Къурч боюнлу,
Кёкден кърарай,
Джелле тарай —
Эй, сейир таўла!

Чарс чабыўчу,
Къар джабыўчу
Кёб джалкъалы
Кенъ аркъанъы
Кюн ийнакъллай,

Булут сакълай —
Эй, айбат таўла!

Айырылыб,
Къайырылыб,
Бир ёхдеминъ
Эрке ёсе,
Кёкню кёгюн
Белден кесе —
Эй, сейир таўла!

Джаны тенъли
Сюед таўлу
Эм тёнбенъи —
Минъи-Таўну,
Эй, асыўлу,
Шоркъа суўлу
Кавказ таўла!

Джохар чегет
Сала келбет
Хар бир джерде,
Кючлю гара
Шоркъа бара
Ёзенледе —
Эй, сейир таўла!

Шахталарынъ
Ташкёмюрден .
Таўла эте,
Бай сыртларынъ
(Кырдык белден)
Мал семирте —
Эй, хурмет таўла!

Джанъур джаўа,
Кирсиз хаўа,
Земзем, нарзан —
Саўлай дарман,
Саўлукъ берген,
Миллет суюген —
Эй, курорт таўла!

Къаялада
Кийик атлай,
Талалада
Буўла отлай,
Таўрухдача,
Къушла уча —
Эй, сейир таўла!

Адам хорлаб,
Юслеригиз,
Тюблеригиз

Байлыкъ кѡзлаб,
Келбетлисиз,
Хурметлисиз —
Эй, джарыкъ таўла!

Джаны тенъли
Сюед таўлу
Эм тѣпбенъи —
Минъи-Таўну,
Эй, асыўлу,
Шоркъа суўлу
Кавказ таўла!

ДЖАЗГЫ КЮНЛЕ

Кёк кюкюреб башлайды,
Тубанларын сауа-сауа,
Табигъат да джашнайды,
Джазгы джанъур джауа-джауа.

Чегетлеге къан кириб,
Кёгерелле сабыр-сабыр,
Булутла да, джел сюрюб.
Боладыла талгъыр-талгъыр.

Кюн бетледе гокгала
Чагъадыла кёзюу-кёзюу,
Аязчыкъда чайкъала,
Джашнайдыла тизнуу-тизнуу.

Сыртда кьойла отлайла,
Джазгъа чыгъыб семиз-семиз,
Къозучукъла ойнайла
(Асламысы эгиз-эгиз).

Кюн да джерге тегеди
Таякъларын джылы-джылы,
Трактор сабан сюреди
(Баразала мылы-мылы).

Суу ойнайды Къобанда,
Джагъаларын сылай-сылай,
Таулу кызла сабанда
Ишлейдиле джырлай-джырлай.

БИЛЕМИСЕ?

Джут суймеклик къучакъ кериб,
Тюбегенни суйюб барсанъ,
Хар къыз ючюн джюрек эриб,
Сен ичинъден кюйюб барсанъ —
Джарлы джанса, билемисе?

Джут суймеклик, марда бѣлмей,
Кѣбно излеб, тынъы бермей,
Суйгенлени сие билмей,
Емюр ийсенъ, насыб кѣрмей —
Джарлы джанса, билемисе?

ДЕПУТАТ.

(Сайлаулары кюнүне)

Джюген салыб заманына,
Болуб аны иеси,
Саулай Совет къралына
Оноу этед халкъ кеси.

Сен кѳресе, тенъим, аны
Хар оноуда, хар иште,
Халкъ алады хорламланы
Коммунизмге джюрюште.

Къуандыра дуняны,
Олду насыб болдургъан,

Джол башчыбыз — Партияны
Иннетлерин толтургъан.

Аны ючюн айырабыз
Бюгюн энтда депутат,
Берир ючюн къайгъырабыз
Алчылагъа сыйлы ат.

Ата джуртну джашын, къызын
Сайлаб бюгюн къуллукъгъа,
Ышанабыз иш бичими
Халкъгъа юлгю боллукъгъа.

БАШЛАРЫ

1. Лениннъе	3
2. Партиябызгъа	5
3. Шохлукъ	8
4. Кюн бла Къар	10
5. Насыб ючюн	13
6. Тууѓъан джерим	15
7. Хорлам байракъ	18
8. Атамы сѣзю	20
9. Рахатлыкъ	26
10. Сюеме адетибизни	28
11. Джердеди тууѓъаны	30
12. Буруш-Сыртында	32
13. Ийнек саууучугъа	34

14. Биягъынлай	38
15. Таулу кыызгъа	40
16. «Дуу джаннъан»	42
17. Сен а	44
18. Кёрген эдим	46
19. Джазы джыры	48
20. Джырчы	50
21. Сен кыйналма	52
22. Чалкычыкъ	54
23. Сюйгенчигим	55
24. Анам	57
25. Булбул	59
26. Джел бла Бау	61
27. Айхай	63
28. Джал табарса	64
29. Эсимдесе	65
30. Къачда	67
31. Къобаным	69
32. Эртденбла	71
33. Белеуютлюк	73
34. Кызыны джууабы	75
35. Сейир таула	77
36. Джазгъы кюнле	81
37. Билемисе?	83
38. Депутат	84

Джаубаев Хусей Мухаджирович

ОТЦОВСКОЕ СЛОВО

С т и х и

На карачаевском языке

Редактор *Н. М. Кагиева.*
Художник *Н. Г. Крицкий.*
Художественный редактор *Д. Х. Кубанов.*
Технический редактор *З. Т. Темирова.*
Корректор *Р. А. Гочияева.*

Сдано в набор 4-IX-1963 г.
Подписано в печать 30-IX-1963 г.
Формат 60x92 1/32. Печ. л. 2,75. Уч-изд. л. 1,73
Заказ № 3659. ВУ 36503. Тираж 1000 экз. Цена 24 коп.

Карачаево-Черкесское книжное издательство,
г. Черкесск, ул. Ленина, 38.

Черкесская типография,
г. Черкесск, ул. Комсомольская, 32.